

Bra bredband i skärgårdarna

Minikonferens vid

Representantskapsmötet den 19 november 2011, på af Chapman, Stockholm

Minnesanteckningar förda av Johan Hellström

Inledning

Bengt Almkvist, SRF

Bengt Almkvist, ordförande i Skärgårdarnas Riksförbund, hälsade de närmare 40 deltagarna välkomna till SRF minikonferens om utbyggnad av bra bredband i skärgårdarna.

Regeringen har på olika vis avsatt stora belopp för utbyggnad av fiberkablar på landsbygden. Målsättningen är att nå de flesta invånare med denna viktiga infrastruktur. Med fasta fibernät garanteras en möjlighet till bra bredband oavsett de mobila lösningarnas varierande kvalitet och oberoende av Telias nedmontering av det fasta telefoninätets kopparledningar.

Skärgårdsbornas kommunikationsproblem gör det ytterst angeläget att vi får del av denna moderna infrastruktur. Konferensen vill visa att nu måste planeringen av en utbyggnad av fibernät i landets skärgårdar påbörjas. Det är viktigt att vara aktiv lokalt och regionalt i alla skärgårdar eftersom det blir de områden som kan göra en egen insats som kommer att prioriteras. Det är viktigt att inte skärgårdsborna blir den "procent" som hamnar utanför en utbyggnad.

Sverige håller på att bygga ut en infrastruktur och länge trodde man i den politiska världen att marknadskrafterna skulle sörja för att alla får tillgång till bredband. Men det visade sig snart att en del områden blev utan medan andra fick begränsad tillgång.

Myndigheterna ställdes då inför två alternativ: antingen bestämmer man sig för att detta är en nationell angelägenhet, och staten ser till att det blir samma standard i hela riket. Eller så lappar man och lagar där det behövs.

Man valde det senare alternativet.

– Det gillar inte vi som bor i skärgården för vi vet att vi är sist på linjen och ofta behöver argumentera för att vi också vill ta del av den här infrastrukturen.

Nu har staten bestämt sig för att satsa pengar på en utbyggnad av bredband på landsbygden, och då gäller det att vara påläst och förberedd. Och framför allt att ha inställningen att vi som är sist på linjen, det är vi som har störst behov av den här tekniken. Med modern teknik kommer vi inte längre att vara sist på linjen utan ha samma villkor som alla andra.

Detta är inte minst viktigt för att få unga, som spelar spel och umgås med vänner över nätet, att vilja bo i skärgården.

Inför konferensen gjorde SRF en snabbenkät bland medlemmarna. Tre frågor ställdes: hur ser bredbandssituationen ut i landets skärgårdar i dag, finns det några utbyggnadsplaner och har Telia aviserat att kopparnätet ska stängas?

Sammanfattningsvis kan sägas att situationen är väldigt spretig, med en blandning av olika lösningar som fungerar mer eller mindre bra. En del har ADSL system i telefonväxlarna, andra använder det mobila 3G-nätet, på några håll är det den trådlösa Wimax-tekniken som gäller. Till en del öar finns framdragen fiberkabel, som många gånger är dåligt utnyttjad.

På några håll har Telia (eller dotterbolaget Skanova) meddelat att kopparnätet ska stängas men på de flesta håll saknas besked om detta. Utan kopparnät kommer dagens ADSL-uppkopplingar att sluta fungera.

ADSL är beroende av att man inte bor för långt ifrån telestationen. Bengt Almkvist berättar om ett exempel från Östergötland: där en familj i sin huvudbyggnad hade tillgång till bredband via ADSL, men sonen som bor i en tillbyggd del av huset, fick nej från Telia. Han bor lite längre bort från telestationen och därmed utanför den gräns där Telia anser sig kunna leverera den utlovade kapaciteten. Även om han gärna skulle vilja teckna ett abonnemang med lite mindre kapacitet så fick han inte det.

Mobilt bredband är beroende av att man inte bor för långt ifrån en mast. På Ven har myndigheter förbjudit att fler master byggs. Och det finns historier om radiolänkar som slutar fungera när båtar passerar etc.

Även om många är nöjda med dagens ADSL och 3G-uppkopplingar så kommer de hastigheter som dessa system kan ge, inte att räcka till i framtiden.

Bredband i världsklass

Patrik Sandgren, PTS, Post- och telestyrelsen

Patrik inledde med att beskriva hur problemen ser ut på nationell nivå?

Han identifierade tre framgångsfaktorer som är jätteviktiga för att en utbyggnad av fibernät i glesbygd ska fungera:

1. Det måste finnas en person som är ansvarig för bredbandsfrågor på regional nivå. På länsstyrelsen eller regionen. Finns inte en sådan resurs så ska man kräva det, eller fråga varför det inte finns.
2. Regionen, länet eller kommunen måste ha en bredbandsstrategi som inkluderar landsbygd, glesbygd och skärgård.
3. Samverkan. Dels mellan kommunerna i länet, mellan regionen och kommunerna – men också mellan myndigheter och lokalsamhället. Det måste finnas en aktiv dialog med de som bor i det aktuella området.

I de län där dessa tre faktorer finns, fungerar det.

Regeringens intentioner presenterades 2009, i dokumentet **Bredband i världsklass**.

Enligt detta ska 90 procent av Sveriges befolkning ha tillgång till bredband med minst 100 megabits hastighet senast 2020. 100 megabit är ett väldigt snabbt bredband, "nästa generations nät", men det vågade man inte utlova till alla. 90 procent räknar man med att marknaden kommer att fixa, för resterande 10 procent måste staten ta en mer aktiv roll.

– Det är på landsbygden, i glesbygden och i skärgården som det offentliga har ett ansvar att hjälpa till.

För att hålla denna strategi levande skapades regeringens Bredbandsforum. Där ingår 13 organisationer. De stora operatörerna, ansvariga myndigheter och andra intresseorganisationer.

Bredbandsforum försöker identifiera frågor som berör bredband men som faller mellan stolarna:

En sådan är finansiering av utbyggnaden i glesbygd, där marknaden inte bygger ut.

En annan är hinder som inte direkt har med pengar att göra. Det kan gälla marktillträde eller tillträde till befintlig infrastruktur. Eller att det är samhällsekonomiskt lönsamt att samförlägga och förbereda för bredband när man ändå drar andra ledningar.

Enhetlig standard, så att olika nät kan kopplas ihop är en annan sådan fråga.

En tredje är nyttan av it-infrastruktur. It-infrastruktursatsningar jämföras i dag inte med andra infrastruktursatsningar som vägar eller järnvägar, vilka ses som långsiktiga samhällsinvesteringar. Men när man räknar på it-infrastruktur ska dessa investeringar betala sig på tre år. Någon måste därför ta detta långsiktiga ansvar och förklara nyttan med satsningarna.

Det gamla kopparnätet kommer att fasas ut. Det måste ersättas med något nytt. Där kommer fibern att skapa möjligheter.

– Men det gäller att man är aktiv och är med här.

I framtiden kommer även mer och mer teve- och radiosändningar att gå över internet, liksom telefoni. Det kommer att ställa stora krav på bredbandets kapacitet. Infrastrukturen måste byggas ut, det går inte att ha kvar de gamla "småvägarna".

Men det är inte bara pengar som gör skillnad. Lokalt engagemang och en organisation som kan ta hand om dessa frågor är också viktigt.

Med dagens mått mätt ser läget i Bredbandssverige väldigt bra ut – under förutsättning att man definierar bredband som minst 1 megabit per sekund. Men det finns faktiskt cirka 1 000 hushåll som helt saknar möjlighet att koppla upp sig.

Men, man måste fråga sig vilken typ av bredband man talar om. Talar man om 100 megabit per sekund (vilket är regeringens målsättning) blir bilden en helt annan. I hundra av landets kommuner är det mindre än 10 procent av invånarna som har tillgång till 100 megabit. På många håll har man väldigt långt kvar för att nå regeringens målsättning, och det görs alltför lite för att nå den.

Ungefär 40 procent av svenskarna kan i dag få 100 megabit, i städerna är det 45–50 procent. I skärgård och glesbygd är det mindre än 5 procent som kan få 100 megabit.

För att få fart på utbyggnaden har regeringen tagit fram tre typer av stöd:

1. Kanalisationsstöd

Ges för att gräva ner tomrör som fiberkabeln sedan dras i. Rören kostar ca 5 kr/meter och i de fall man kan samförlägga – alltså lägga dit rören när man ändå gräver ner någon annan ledning – blir merkostnaden mycket liten. Med tanke på att grävkostnaden för fiber ligger på ungefär 60–70 procent av totalkostnaden är stödet vid samförläggning mycket effektivt.

Förr var samförläggning ett krav för att få stödet men det är nu borttaget, eftersom det kan vara svårt för en lokal liten förening att synka sina planer med jättar som Vattenfall, Trafikverket etc. Myndigheterna ser gärna att samförläggning sker, men det är inte längre ett absolut krav.

Rören är konkurrensneutrala, får användas av alla.

Kanalisationsstödet hanteras av länsstyrelserna eller regionen. För perioden 2012–2014 har regeringen anslagit 120 miljoner kronor till detta.

2. Landsbygdsprogrammet

Här finns öronmärkta pengar för att bygga bredbandsnät. Men det är ett ganska krångligt ansökningsförfarande. Bland annat måste en marknadsanalys göras. PTS gör allt vad man kan för att sänka tröskeln, det ska vara så lite byråkrati som möjligt. Dessutom erbjuder PTS offentlig medfinansiering.

Pengar kan ges både för projekteringen (förberedelser) och själva byggnationen.

Men det ställer stora krav på eget, lokalt engagemang. Om man bortser från den egna arbetsinsatsen ska man kunna få 100 procent av kostnaderna täckta.

Detta stöd hanteras av länsstyrelserna. För perioden 2012–2014 finns 300 miljoner kronor.

3. Strukturfonderna

Dessa är svåra att få del av som litet byalag eller liten lokalförening. De kan dock ge ett viktigt stöd för en region eller län som har en sammanhängande plan för vad man vill åstadkomma.

Många regioner har dock varit dåliga på att skriva in att man vill satsa på bredband i sina regionala strukturfondsprogram. Vilket innebär att strukturfondspengar inte kan användas till detta. Därför är det viktigt att man ligger på regionen och får med det inför nästa programomgång. Detta arbete pågår nu.

Återigen: det är viktigt att regionen har en strategi. En del regioner som har skrivit in bredband som prioriterat område har dock omprioriterat och sedan använt pengarna till annat.

När det gäller landsbygdsprogrammet är det fyra län som hittills inte använt en enda krona av de pengar som avsatts till bredbandsutbyggnad: Stockholm, Uppsala, Gotland och Västernorrland. Samtidigt som andra län – Örebro, Norrbotten, Värmland och Södermanland – har använt alla sina pengar och nu skriker efter mer.

Länsstyrelsen i Örebro framhålls som ett gott exempel. Bengt Larsson, som där ansvarar för frågan, reser runt, håller kontakt med kommunerna, samlar in underlag och sammanställer de projekt som finns. När pengar sedan kommer är man beredd. Örebros Bengt Larsson är ett exempel på hur viktigt det är att det finns en handlingskraftig, ansvarig person på länsstyrelsen. Och att det finns ett samarbete med kommuner och boende.

Hur kan myndigheterna hjälpa till?

PTS har data och kan med 250 meters säkerhet säga hur bredbandssituationen ser ut i ett visst, specifikt område. Den informationen har alla länsstyrelser fått och man kan kontakta dem för att få en kartbild över hur det ser ut inom ett visst område: var det saknas bredband, vilken typ av bredband det är som finns och vilken hastighet det håller. Ibland visar sig dock verkligheten skilja sig från dessa uppgifter och särskilt när det gäller mobilt bredband är uppgifterna om kvaliteten ibland osäkra.

Kommuner och länsstyrelser kan dessutom sitta på ytterligare information om till exempel anslutningspunkter, telestationer och radiomasternas placeringar.

På www.natkollen.pts.se kan man knappa in en adress och få information om vilka nätägare som finns inom området – och vilka grävarbeten som planeras.

Medfinansiering

För att få kanalisationsstöd och/eller stöd från landsbygdsprogrammet krävs det nationell medfinansiering; ett grundkrav från EU som är med och betalar stöden. Denna medfinansiering kan man numera få från PTS. Detta eftersom det visat sig att kommunerna inte velat eller kunnat stå för denna kostnad.

PTS erbjuder även robusthetsmedel, som ges via länsstyrelserna. För att nätet inte ska bli för sårbart bör det finnas minst två kommunikationsvägar; om en kabel går av ska trafiken kunna ta en annan väg. För att bygga dessa extraanslutningar kan man få robusthetsmedel – och när man ändå bygger dem kan man ibland dra dem på sådant sätt att så att exempelvis en by på landsbygden kan koppla upp sig via den.

Bengt Almkvist inflikar att det ibland visat sig svårt att använda robusthetsmedlen eftersom grannkommuner ofta ligger i olika fas när det gäller bredbandsutbyggnaden. Även om man borde kunna hitta smarta lösningar så görs inte det eftersom kommunerna inte alltid pratar med varandra.

I vissa fall – när man kan få igång ett projekt över landgränser – finns det möjlighet att få andra former av EU-stöd. Men det gäller då relativt storskaliga projekt.

När man vill dra igång ett projekt för att bygga ut ett nät behöver man inte alltid börja från scratch – det finns vägledningar att ta hjälp ifrån. På nätet kan man ladda ner skrifter där processen beskrivs.

Broschyren **Fiber till byn** och faktabladet **Bredband på landsbygden och markfrågor** kan exempelvis laddas ner från PTS hemsida.

Patrik Sandgren avslutar med att återigen trycka på det han anser vara de tre viktigaste förutsättningarna för en lyckad bredbandsutbyggnad:

- att det finns en ansvarig person för frågan, antingen på kommunen, länsstyrelsen eller i regionen.
- att det finns en regional bredbandsstrategi – och gärna också lokala. En som även inkluderar de områden där marknaden inte tycker det är lönt att bygga ut.
- att man samverkar. Särskilt över kommungränser.

Han tipsar till sist om två webbsidor:

www.bredbandivarldsklass.se, som beskriver bredbandsforums arbete

www.pts.se/bredbandsstod där det finns information om vilka stödformer som finns, liksom vägledningar och information om kontaktpersoner.

Patrik Sandbergs visade ett antal bilder till sitt anförande. Dessa bilder finns också tillgängliga på SRF hemsida i bredbandblocket.

Tre exempel på bredbandsprojekt

För att ge mer konkreta exempel på vilka problem skärgårdsborna måste arbeta med gavs exempel från tre områden där en utbyggnad av fibernät planeras. Ett är från en ö som arbetar med sin kommun, nästa från ett skärgårdsområde med öar och kustremsa inom en kommun och det tredje exemplet från en stor skärgårdsregion inom flera kommuner.

En ö

Sten-Åke Persson berättar om **Ven**, Landskrona kommun, Skåne:

– Vi har hållit på i ett och ett halvt år och tycker att vi i princip inte kommit nån vart. Tätorten Landskrona har ett väl utbyggt bredband, men i glesbygd är det nästan ingenting.

Region Skåne har satsat mycket pengar på projektet BAS, Bredband för alla i Skåne, men mycket lite satsas på glesbygden. På regionen finns även Skånet, med ett par tjänstemän, men frågar man om råd hänvisar de mest till andra instanser.

Efter senaste kommunalvalet ombildades den tekniska förvaltningen till ett kommunalt bolag, vilket först innebar att processen stannade upp. Men nu har man fått det kommunala bolaget att göra en projektering för utbyggnad av ett fibernät på Ven, som blev klar för två veckor sedan. Men nu ville det kommunala bolaget ha betalt för den. Närmare 100 000 kronor.

– Så kan det fungera med kommunala bolag.

Från början var planen att söka pengar från Leader för att göra projekteringen. Men det tyckte kommunen tog för lång tid så de hyrde in en konsult som gjorde projekteringen. Eftersom projekteringen redan är färdig kan man inte få finansiering från Leader i efterhand för att köpa loss den.

Projekteringen är dock värdelös för kommunen om den inte kommer till användning, så förhoppningen är att de ändå kommer att släppa den till sist.

Öns ideella bredbandsgrupp består av sju personer. De jobbar mot politiker och andra intressenter såsom Svenska stadsnät.

– Där finns intressenter men vi kommer ingen vart.

Länsstyrelsen har ändrat reglerna för hur man söker bidrag tre gånger sedan bredbandspengarna kom.

I dag finns ADSL till självkostnadspris på ön, vilket innebär nästan 500 kronor i månaden för 2 megabit. Men det funkar dåligt, teleledningarna är från andra världskriget.

Sten-Åke Persson har inte hållit koll på hur mycket tid han lagt ner på arbetet med bredband. Men han konstaterar att det är oerhört många timmars jobb, med resor, möten och mycket annat. Men den tid man lagt ner på projektet innan man lämnar in sin officiella ansökan om stöd, kan man inte få någon ersättning för. Och utan projektering kan de inte lämna in någon ansökan!

Skärgården i en kommun

Bengt Almqvist berättar om utbyggnad av bredband i **Sankt Anna skärgård**, Söderköpings kommun, Östergötland:

Han betonar att SRF vill att det byggs så kallade öppna nät, där alla operatörer släpps in, och att man inte låser sig vid en operatör.

I Söderköping står kommunen för byggnationen av ett stomnät genom hela kommunen från väster till öster, som lokala grupperingar sedan ska kunna ansluta sig till. Man har varit ganska bra på så kallad kanalisation. När man ändå grävt har man sett till så att man lagt ner ett tomrör som kabeln sedan kan dras i. När en markägare skulle bygga ett

nytt tomtområde så lade exploatören ner rör för kommande bredband, samtidigt som han grävde ner ledningar för vatten och avlopp.

Man passade även på när E-On grävde ner ledningar för att stormsäkra strömförsörjningen.

Men man har också mött att kommunerna kan gå ut med desinformation. Man säger att, precis som på riksnivå, 90 procent av invånarna ska få tillgång till bredband i fiber – och att 10 procent, underförstått, inte ska få det. En del företrädare för kommunen tycker då att det innebar att de 10 procenten kan vara befolkningen på öarna i skärgården. Men vi, säger Bengt Almkvist, menar att det ska vara 100 procent i Söderköpings kommun. De 10 procenten är en nationell bedömning och får hamna någon annanstans. Flera kommuner har en tendens att använda de här siffrorna för att tänka bort vissa invånare som är sist på linjen. Men det är inte meningen!

För att slippa bygga ut i skärgården har även hörs ibland argumentet att det bor så få i skärgården och därför har vi inte råd att bygga ut. Men när man möter detta argument är det viktigt att tala om att det finns en väldigt stor grupp som också vill ha bredband, nämligen de fritidsboende. Det kan vara många fler som är intresserade av att få en uppkoppling än vad det bor bofasta på en ö. Man ska inte glömma den gruppen!

Ett annat argument man mött från kommunen är att det är så dyrt att bygga ut i skärgården eftersom det behövs vattendomar för att dra sjökabel. Ett argument som Bengt Almkvist är tveksam till om det stämmer.

För att driva ett bredbandsprojekt behövs det en juridisk person och det bästa har visat sig vara att bilda en ekonomisk förening. I Sankt Anna har man varit mån om att föreningen inte bara omfattar skärgårdsdelen utan även en del av fastlandet. På så sätt blir det fler som delar på kostnaderna och priset per abonnent jämnas ut och blir sannolikt lägre. I Söderköping har man en relativt stor befolkning på landsbygden på fastlandet och en relativt liten i skärgården, vilket därför borde gynna skärgårdsborna, kostnadsmässigt.

Skärgården i en region

Sune Fogelström, Stockholms skärgård

Sune påminner inledningsvis om att länsstyrelsen i Stockholm deklarerat att tillgänglighet och mobilitet är en förutsättning för en livskraftig glesbygd och skärgård. Han visar också statistik från länet och konstaterar att utbyggnadsgraden i skärgårds-kommunerna är låg.

PTS täckningskartor, som kan se ganska bra ut, stämmer i och för sig – en onsdag i februari. Men en helg i juli ser de inte alls ut sådär. Då är det mobila nätet överbelastat.

På många öar finns det bara delvis täckning och på andra håll ingen förbindelse alls. Varken ADSL eller mobilt bredband. Det varierar väldigt och många av de som har förbindelser i dag, har det från små privata, engagerade operatörer som står på ruinens brant. Det finns butiker som är beroende av väldigt små operatörer. Om dessa operatörer lägger ner kan butiken tvingas stänga.

Det finns väldigt mycket utlagd fiberkabel i Stockholms skärgård, men den används i väldigt liten utsträckning.

SIKO har sökt pengar för att försöka få fart på de bredbandspengar som finns i landsbygdsprogrammet, men som hittills inte använts. Det har inte betalats ut några

pengar alls till bredbandsutbyggnad (förutom två små projekt där kanalisationsstöd betalats ut). Pengar finns – men inga ansökningar.

Kommuner, landstinget och länsstyrelsen har nu finansierat SIKO:s projekt, som går ut på att försöka få fram några ansökningar. Den ö som kommit längst är Gräskö, där 111 av 154 fastigheter har tecknat sig för bredband. Endast på ett 10-tal är det fastboende. På Gräskö har man nu gjort en projektering och ska formalisera en ansökan till länsstyrelsen, för att bygga nätet, driva nätet och fylla det med tjänster.

– Vi kämpar för att få in denna ansökan med syftet att få ett spår uppkört igenom länsstyrelsen. Kommunen, Norrtälje, har tyvärr visat föga intresse.

För närvarande åker Sune Fogelström runt bland öarna i Stockholms skärgård för att berätta att det här går att göra. För ändamålet använder han en enkel ”kokbok”:

För det första konstaterar vi att ”marknaden” inte bygger ut. Det gäller i princip i hela skärgården. Enligt länsstyrelsen i Uppsala kommer ”marknaden” aldrig att bygga ut på orter som har färre invånare än 200. I skärgården har det funnits mängder med fiberkabel i över tio år, men trots det har marknaden inte byggt ut.

En marknadsundersökning, i vilken det konstateras att marknaden inte kommer att bygga ut, måste göras för att man ska få bidrag från landsbygdsprogrammet. SIKO anser dock att det faktum att inget hänt på tio år borde räcka. Har man inte byggt ut hittills kommer man inte göra det inom de närmsta tre åren heller.

Nästa steg är att skapa lokal förankring och bilda en förening. Ofta finns det redan föreningar man kan bygga vidare på. När man bildar en förening kan man söka pengar från Leader. För Stockholms skärgård finns Leader Uross. Nu arbetar man för att få fram någon form av förenklat ansökningsförfarande, så att man kan arrangera möten och bjuda in en eller några projekteringsfirmor medan man håller på och bildar sin förening. Meningen är att man ska kunna få 50 000 kronor, pengar som behövs tidigt i processen, annars blir det för tungt. Projekteringsfirmorna är ofta även material-leverantörer. Om man kan stå ut med att man får en projektering som är bunden till vissa fabrikat på tekniken så kan man få den gjord till ett ganska lågt pris. På Gräskö betalade de 10 000 kronor. För Ornö, en betydligt större ö, har man fått en offert på 25 000 kronor.

Därefter tar man in offerter. På bygget av nätet, på driften av det och på de tjänster man vill ha. Ska det vara både teve, telefoni och data? Och vem ska leverera?

På länsstyrelsen i Stockholm heter den ansvarige personen Sven-Erik Svensson. Han är ganska ny på området – men mycket engagerad. Och hans chef vill gärna att länsstyrelsen lyckas sätta fart på de pengar man har för bredbandsutbyggnad.

– Vi har ett stort stöd från länsstyrelsen. På kommunerna ser det däremot betydligt sämre ut, än så länge.

Men innan man kontaktar kommunerna vill SIKO få fram några ansökningar. Detta för att undvika att hamna i ”kommunträsket”. It-chefer och infrastrukturplaner skulle kunna stoppa upp processen annars, befarar Sune Fogelström.

När man fått in offerter – så att man kan visa vad de faktiska byggkostnaderna blir – kan man ansöka om bidrag hos länsstyrelsen. I Stockholms län räknar Sune Fogelström med att man ska kunna få 75 procent av byggkostnaderna täckta. Han betonar att de känner ett starkt stöd från länsstyrelsen som gör vad de kan för att gräva upp de pengar som finns.

När man fått sin ansökan beviljad beställer man.

Den ovan beskrivna processen gör man enligt Sune inte på ett halvår, kanske inte ens på ett år. Det tar tid.

I dagsläget är det föreningar på gång på sju öar i Stockholms skärgård.

Han påminner om att det är en sak som lätt glöms bort, eftersom det inte finns någon övergripande planering för denna utbyggnad: vad ska hända med de mindre öarna strax intill de lite större? Dessa öar är det ingen som tar ansvar för.

De fritidsboende har ett stort intresse i detta. Och de fastboende har ett jättestort intresse av att hjälpa de fritidsboende att få bra förbindelser. För då kommer de att spendera mer tid på ön, vilket ger underlag för affären, transportföretag och andra näringar på ön. Om de fritidsboende kan förlägga en del av sin arbetstid på ön så kommer de att bli en del av ö-samhället på ett helt annat sätt än i dag, när alla sticker på söndagskvällen.

Det finns cirka 600–700 byanät byggda i Sverige i dag och priset för att ansluta sig brukar variera från 0 till 30 000 kronor per hushåll. Det kommer att kosta en slant att ansluta sig.

Sune Fogelström visade ett antal bilder till sitt anförande. Dessa bilder finns också tillgängliga på SRF hemsida i bredbandblocket.

Diskussion

Camilla Strandman

Säger att hon aldrig hört att det krävs vattendom för att dra en sjökabel, däremot kan det krävas strandskyddsdispenser och tillstånd för arbete i vatten. Det verkar finnas ett behov av att ta reda på vad som gäller, ett arbete som vi inte borde behöva göra var och en för sig. Det är viktigt att tänka fiber så långt det är möjligt, och det finns kabel framdragen till många öar – men inte alla.

Patrik Sandgren, PTS

Påpekar att han inte är jurist, men säger att han aldrig har hört talas om några krav på vattendom och annat. Det är tydligt att skärgårdsproblematiken är specifik, men inget man talar om till vardags. Utifrån myndighetens perspektiv är skärgårdens speciella förutsättningar en vit fläck. Därför, säger han, är han glad att han är med och lyssnar denna dag och han lovar att ta med sig detta.

Åhörare 1:

Enligt min erfarenhet är de enda krav som finns när det gäller sjökabel att man kontaktar Sjöfartsverket eftersom de ska ritas in på sjökorten.

Sten-Åke Persson:

Kabeln till Ven krävde vattendom. Den drogs bland annat över en farled och känsliga lekplatser för fisk.

Åhörare 2:

Jag har jobbat mycket med Hällö. Där finns inga fastboende men en omfattande verksamhet med 20 000 besökare per sommar. När man nu ska dra nya avloppsledningar till fastlandet går man i samma spår som redan befintliga kablar etc. Det förenklar avsevärt när det gäller tillståndsgivning etc.

Åhörare 3:

Har fått höra att trådlöst är framtiden och att kablar är stenålder. Stämmer det?

Sune Fogelström:

Om man drar ut fiberkabel så kan man vara restriktiv med att bevilja bygglov för master, för dem vill vi ju inte ha.

– Det är inget kul att åka runt i skärgården och det lyser röda lampor överallt, det ser ut som ett tivoli för att det står mobilmaster överallt.

Det mobila systemet är till för mobila besökare, ett nödvändigt komplement till det fasta nätet. Snart kommer det att finnas ett 4G-nät i skärgården, men det kommer inte att fungera när det är för mycket folk som använder det.

Patrik Sandgren, PTS

Trådlöst behövs, men ju fler som använder det, desto mer fiber behövs det för att avlasta det trådlösa nätet. Och det behövs fortfarande fiber fram till masterna.

Om man ska kunna garantera hastigheten i det mobila nätet skulle det i princip behövas en mast på varje tomt.

Sten-Åke Persson

Masterna ifrågasätts ibland av myndigheterna. På Ven tvingades man sänka masthöjden med 15 meter, med hänvisning till landskapsskyddet.

Åhörare 4:

I naturreservat kan det bli nej till master.

Riktat sedan en fråga till Sune Fogelström, som sagt att han räknar med att bidragen kommer att täcka 75 procent av utbyggnadskostnaderna. Hur täcks resten, med eget arbete och egna pengar?

Sune Fogelström

Ja, i princip. Men de där 25 procenten kan hanteras på många olika sätt. Många bredbandsföreningar har lånat pengar i bank och sedan finansierat det med en förhöjd månadsavgift under de tre första åren. Banker är ganska villiga att låna ut pengar till byggen av bredbandsnät eftersom det är en fast installation som är relativt lätt att värdera. Så det behöver inte bli en hög engångsavgift.

Åhörare 5:

Måste föreningen som driver projektet vara en ekonomisk förening?

Sune Fogelström

Jag kan bara svara för Stockholms del och där måste det vara det.

Patrik Sandgren, PTS

Det finns ett kompendium gjort på lantmäteriets uppdrag där för- och nackdelarna med olika samarbetsformer sammanställts. I början av processen är det inte ovanligt med en ideell förening, men de flesta bildar så småningom en ekonomisk förening. Fast även samfällighetsföreningar förekommer.

Sune Fogelström

I Örebro län – som ligger långt fram – har länet gått samman med kommunerna och gjort en ramavtalsupphandling med Skanova/Telia och bestämt sig för att bara ge kanalisationsstöd. När föreningen byggt kanaliseringen kommer Skanova/Telia och bygger upp nätet varpå föreningen säljer nätet tillbaka till Skanova. Efter det är det inte ovanligt att föreningen läggs ner. Ett sätt att utnyttja föreningen för att gå runt bidragssystemet, enligt Sune Fogelström.

– Man kunde lika gärna ha gett pengarna till Skanova direkt. Så tycker inte jag man ska göra, jag tycker det är att lura bidragssystemet.

Man får förvisso många nät byggda, men det lokala engagemanget blir på sikt inget alls. I stället blir det ett nytt Skanova/Telia-monopol.

Bengt Almkvist

Hos oss har det varit viktigt att man håller nätet öppet för alla operatörer, att man inte skriver på för ett särskilt bolag. När det är så mycket offentliga pengar i det här så ska det landa i ett öppet nät. Det är tveksamt om man ens ska lämna över nätet till kommunen eftersom man inte vet om de sedan säljer det.

Patrik Sandgren, PTS

Det finns flera aspekter på ägarperspektivet. Det lokala engagemanget är viktigt men i ett längre perspektiv kan det bli problem med underhåll och förvaltning.

Bengt Almkvist

Men det kan man skriva avtal om, men behöver inte släppa ägandet för det.

Patrik Sandgren, PTS

Det finns två tumregler man bör tänka på:

Det ena är öppenheten, att man ser till att alla aktörer kan köra i nätet. Om man binder upp sig till en, ska det vara ett medvetet beslut som man gör för att det var ett så förmånligt erbjudande (tidsbegränsat i så fall, exempelvis fem år).

Det andra är att nätet måste vara säkert. Hobbynät duger inte. I framtiden kan hemsjukvård och trygghetslarm etc. komma att vara beroende av näten. De måste vara stabila.

Bengt Almkvist

Det är viktigt att tänka på att näten inte bara ska byggas, de ska drivas och skötas också.

Sune Fogelström

Jag tycker inte att länsstyrelsen ska bevilja bidrag till nät som inte har en trovärdig driftsorganisation. Det är tungt – det visar erfarenheten – att driva nät på frivillig basis.

Bengt Almkvist

Påminner om ett möte i SRF på Gränsö vid Västervik då Regionförbundet i Kalmar

informerade och var stolta över att de skulle vara först i landet med bredband till alla. Men tekniken misslyckades och idag är det ett av de sämst utbyggda länen i landet.

Camilla Strandman

Luftar frågan om skattekonsekvenser. Det finns några fall som ännu inte avgjorts, rättsligt, som handlar om förmånsbeskattning av andelsägare. Moms är en annan oklar fråga. Det borde undersökas närmare.

Bengt Almkvist

Skriver man stadgarna rätt ska man slippa moms, skriver man fel åker man på momsredovisning.

Sten-Åke Persson

Det kan vara klokt att vänta så länge som möjligt med att bilda den ekonomiska föreningen, eftersom en sådan är ganska svår att lösa upp och det kan kosta pengar att göra det.

Bengt Almkvist

Då gäller det att så långt som möjligt vara på gång med den ideella föreningen.

Sten-Åke Persson

Och ta hjälp av Coompanion! De ger kostnadsfri rådgivning till ekonomiska föreningar och kan det här med stadgar, momsregler och annat.

Bengt Almkvist

Jag tycker att Sunes idé med att söka pengar från Leader och gå till de här firmorna och få in offerter är intressant. Man måste ju rita någon sorts karta var anslutningspunkter och sådant ska finnas. Men hur skriver man en offertförfrågan och hur många sådana bolag finns det?

Sune Fogelström

Vi har hittat två som vi förhandlar med.

Bengt Almkvist

Men själva offertförfrågan, kan man ta fram en modell för det?

Sune Fogelström

Ja, men det är inte så komplicerat. Man måste bestämma sig för vilket område man ska täcka och rita in det på en karta. Sen går man med den till någon av de här firmorna. De tar sedan fram fastighetskartor och nätkartor och annat underlag. Det är ganska lätt för dem att få fram en ritning på hur nätet sedan bör byggas och vilket material som kommer att behövas.

Exempel på en firma som gör detta är Rala. Deras verksamhet bygger på landsbygdsprogrammet och de är specialiserade på byanät. Relacom är en annan aktör – men det finns fler.

Resultaten av SIKO:s projekt kommer att spridas via webbsidan Skärgårdsbryggan. Vi kommer också att försöka lägga ut det på SRF hemsida under bredbandsblocket.

Barbro Nordstedt

Vid sidan av information så är även motivation viktigt. Det kan vara svårt att motivera äldre skärgårdsbor som inte använder datorer så mycket. Bland fritidsborna finns det både de som ser fördelar med att kunna deltidsjobba från ön medan andra tycker att de har nog med datorer och internet på jobbet. Man måste få ihop ett visst antal intresserade för att det ska vara möjligt att dra igång ett projekt, men ibland är det svårt att hitta argument.

Bengt Almqvist

När man byggde ut telefonnätet i Östergötlands skärgård en gång i tiden, så var det liknande problem för att få ut linjerna till öarna. Då har jag hört att man använde sig av taktiken att säga att alla dina grannar är med, det är bara du kvar...

Sune Fogelström

När elföreningen på Möja bildades var det några gubbar som köpte upp de andelar som folk inte ville ha och gjorde sig en hacka på det genom att senare sälja dem till ett högre pris...

Barbro Nordstedt

Hos oss finns det flera projekt som börjat drivas av ideella föreningar men som sedan förrättats och blivit samfällighetsföreningar vilket fått fastigheterna att stiga i värde.

Sune Fogelström

På Gräskö är det på väg att bli en samfällighet.

Ett ytterligare argument för att investera i bredband är de kostnader som många har i dag för teve, telefoni och data. Dessa kostnader kan bli sammanlagt upp emot 1 000 – 1 500 kronor i månaden. Mycket av detta kan man spara in med ett bra bredband. Själva abonnemangsvgiften för bredbandet ska inte behöva kosta mer i glesbygden än i stan, när nätet väl är byggt. Så på sikt bör man kunna räkna hem kostnaden.

Barbro Nordstedt

Jag skulle vilja ha en motivationsguide för hjälp till arbetet med att "sälja in" projektet.

Avslutning

Bengt Almqvist, SRF

Bengt Almqvist, ordförande i Skärgårdarnas Riksförbund, avslutar konferensen kring bra bredband i skärgårdarna och tackar de medverkande.

Skärgårdsbornas kommunikationsproblem gör det ytterst angeläget att vi får del av denna moderna infrastruktur. Mötet idag har varit ett viktigt steg i arbetet att mobilisera alla skärgårdsbor i arbetet med att utbyggnaden av ett fibernät också ska omfatta skärgårdarna.

Ett viktigt led i arbetet är att få bra information och positiva exempel. Ett led i detta är att SRF kommer att lägga ut material på sin hemsida kring Bra Bredband i Skärgårdarna. SRF kommer också att ta fram en folder för att stimulera aktiviteten och visa vägen till materialet.